

DUYGUSAL SEMANTİK FARKLILIĞA GÖRE ÖĞRETMEN ADAYLARININ AIDS'E YÜKLEDİKLERİ DEĞERLER*

Hakan KURT**

Gülay EKİCİ***

ÖZET

AIDS dünyada ilk defa 1981 yılında Amerika Birleşik devletlerinde tespit edilen ve dünya gündemine düşen önemli hastalıklardan biridir. Türkiye’de AIDS ile 1985’te ilk defa karşılaşıldı. Birleşmiş Milletler AIDS ortak çalışma programı UNICEF’in tahminlerine göre HIV/AIDS salgını günümüzde yaklaşık 42 milyon insanı etkilemektedir (Green, 2007; UNIADS/WHO, 2012). İlk ortaya çıktığından bu güne 20 milyon insanın ölümüne neden olmuştur. Böylesine önemli bir hastalığa karşı toplumun her kesiminden insanın tutumu önemli olmakla birlikte özellikle gelecek nesilleri yetiştirecek olan öğretmen adaylarının tutumu çok daha önemlidir. Bu çalışmada AIDS’e yönelik duygusal semantik farklılık ölçeğinin hazırlanması da çalışmaya ayrıca önem katmaktadır. Bu çalışmanın amacı; öğretmen adaylarının AIDS’e yükledikleri duygusal semantik değerler açısından AIDS’le ilgili olumlu ve olumsuz tutumlarını incelemektir.

Araştırma tarama modelinde yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 288 öğretmen adayından oluşmuştur. Araştırmanın verileri AIDS’le ilgili semantik farklılık ölçeği ile elde edilmiştir. Ölçek iki uçlu 26 sıfat çiftinden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .93 olarak hesaplanmıştır. Verilerin analizinde SPSS-15 paket programı yardımıyla betimsel istatistik yöntemleri ve bağımsız gruplar için t-testi kullanılmıştır. Diğer taraftan modelin oluşturulmasında NVivo-9.3 programından yararlanılmıştır.

Çalışmanın sonunda öğretmen adaylarının semantik farklılığa göre AIDS’e yükledikleri değerlerin negatif yönde ($\bar{x} = 2.35$) olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç Likert tipi ölçme araçlarıyla belirlenen sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Bu kapsamda AIDS kavramını en fazla *bulaşıcı*, *korkunç*, *ölüm*, *pis* ve *iğrenç* olarak algılamaktadırlar. Diğer sıfat çiftlerine de negatif yönde değerler yükledikleri belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının AIDS’e yükledikleri duygusal semantik değerlerin cinsiyetlerine ve bölümlerine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Araştırma sonunda konuyla ilgili önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Duygusal Semantik Farklılık, Semantik Farklılık Ölçeği, Öğretmen Adayı, AIDS, Değerler.

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Biyoloji Eğitimi Bilim Dalı, El-mek: kurthakan1@gmail.com

*** Doç. Dr. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Programları ve Öğretim ABD, El-mek: gulayekici@yahoo.com

---

THE VALUES ATTRIBUTED THE AIDS BY TEACHER CANDIDATES ACCORDING TO EMOTIONAL SEMANTIC DIFFERENCE

ABSTRACT

AIDS was first diagnosed in the year of 1981 in the USA, but it became a current issue all over the world. In Turkey, it was 1985 when the first case was seen. According to the predictions of UNICEF in their common study with United Nations, HIV/AIDS epidemic has been affecting approximately 42 million people today (Green, 2007; UNIADS/WHO, 2012). Since its birth to today, it has caused 20 million people to die. The perception of all society to such an epidemic like AIDS is clearly important; however, the perceptions of student teachers who will raise our future generations are more important. Furthermore, an emotional semantic difference scale was developed in the study, and it is expected to contribute to the results of this study significantly. The purpose of the study is to examine the positive and negative attitudes of teacher candidates about the AIDS according to emotional values in semantic differentiation scale.

The survey model that applied at quantitative studies is used in the research. This study was conducted with the participation of 288 teacher candidates. A unipolar questionnaire consisted of 26 two opposite attributes questions has been created to determine the views of teacher candidates regarding AIDS. For the general of the semantic differential attitudes scale the Cronbach Alpha Reliability Coefficients have been found as 0.93. Descriptive statistical methods and independent group t-test were used for analyzing the data with the SPSS-15 and the NVivo-9.3 were used for preparing the Model.

At the end of the research, it was determined that teacher candidates' semantic attitudes towards AIDS were at a negative level in terms of mean scores of all adjectives considered. However based on each and every adjective, they mostly perceive AIDS as the *contagious, horrible, disgusting, filthy, and death*. As a result of the evaluation in terms of gender and social and science sections, it was found out that average of teacher candidates' semantic attitudes towards AIDS did not show a statistically significant difference. Finally, further studies can also be conducted to determine the needs necessary to improve teacher candidates' positive attitudes of AIDS and evaluate the findings considering further teacher education.

Key Words: Emotional Semantic Difference, Semantic Differential Attitude Scale, Teacher Candidates, AIDS, Values.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

1.Giriş

Kaynak: <http://www.kadinlaricin.net/yasam/AIDS-belirtileri.htm>

AIDS (Acquired Immunity Deficiency Syndrome=Edinsel Bağışıklık Yetmezliği Sendromu) dünyada ilk defa 1981 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde tespit edilen ve dünya gündemine düşen önemli hastalıklardan biridir. AIDS ile 1985'te ilk defa tanışan Türkiye'de HIV (Human Immunity Deficiency Virus=İnsan İmmün Yetmezliği Virüsü) enfeksiyonu Ekim 1985'te bildirim zorunlu hastalıklar kategorisine dahil edilmiştir (Kıyan, Cengiz ve Cengiz, 1993). Birleşmiş Milletler AIDS ortak çalışma programı UNICEF'in tahminlerine göre HIV/AIDS salgını günümüzde yaklaşık 42 milyon insanı etkilemektedir (Green, 2007; UNIADS/WHO, 2012). İlk ortaya çıktığından bu güne 20 milyon insanın ölümüne neden olmasına rağmen özellikle pek çok batı Avrupa ülkelerinde etkili tedavilerle hastalar uzun süre yaşayabilmekle birlikte ölüm kaçınılmaz bir son olmaya devam etmektedir (Green, 2007; Shively, Smith, Bormann ve Gifford, 2002).

Kan yoluyla bulaşan AIDS, tüm dünyada her yaş grubu insan için korkutucu hastalıkların başında gelmektedir. Durum böyle olunca toplumun her kesiminden insanların AIDS hastalığına ve AIDS hastası insanlara karşı tutumları önemli boyutlardan birini oluşturmaktadır. Tutum, bireyin kendisine ya da çevresindeki herhangi bir konu, kavram, nesne, olgu ya da olaya yönelik deneyim, motivasyon ve bilgilerine dayanarak örgütlediği olumlu ve olumsuz bilişsel, duyuşsal ve davranışsal bir tepkide bulunma eğilimidir (Güney, 2000; İnceoğlu, 1993; Kağıtçıbaşı, 1999; Kağıtçıbaşı, 2010; Tezbaşaran, 1996). Tutumlar bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutlarıyla bireylerin öğrenmelerinde önemli bir yer tutmaktadır (Anderson, 1988; Bagozzi ve Burnkrant, 1985; Bloom, 1979). Tutum, algıların sonucunda oluşmaktadır (Akande, 2009). Bireylerde tutumları oluşturmak ve değiştirmek oldukça uzun ve önemli bir süreçtir. Bir bireyin tutum oluşturmada bilişsel, duygusal ve davranışsal öğeler bulunmaktadır. Tutumsal ve davranışsal desenler dört elemandan oluşur: bunlar, eylem, eyleme yönelik hedef, eyleme yönelik içerik ve zamandır. Bu dört elemanın genel ya da özel bir örüntüsü de eyleme yönelik tutumları oluşturmaktadır (Ajzen ve Fishbein, 1977). Dolayısıyla tutumun belirlenmesi bireye kazandırılacak davranışsal hedeflerde, izlenecek öğretim yöntemi açısından önemlidir. Çünkü bilişsel başarının duyuşsal başarı ile pozitif ilişkisinin olduğu bilinmektedir (Bloom 1979). Tutumlar doğrudan ya da dolaylı ölçme teknikleri ile ölçülebilmektedirler (Kağıtçıbaşı, 2010). Bu çalışmada öğretmen adaylarının AIDS kavramına ait tutumları semantik farklılık tutum ölçeği uygulanarak değerlendirme yapılmıştır. Ancak ilgili literatür incelendiğinde hem öğretmen adaylarının katıldığı hem de semantik farklılık tutum ölçeğinin kullanılarak bir değerlendirmenin yapıldığı herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Öğretmen adaylarının katılımıyla yapılan bir çalışmada Korkmaz (2001)'in hizmet öncesi öğretmenlerin AIDS konusundaki bilgi ihtiyaçlarını ve yararlandıkları bilgi kaynaklarını cinsiyetleri açısından incelediği belirlenmiştir.

AIDS'e yönelik tutum konusunda pek çok yapılmış çalışmanın ve belli katılımcı grubunda olmak üzere genellikle yapılmış çalışmaların belli konularda yoğunlaştığı belirlenmiştir. Bu kapsamda çalışmaların şu konularda yoğunlaştığı belirlenmiştir; *çocukların AIDS'li insanlara karşı*

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

tutumları (González-Rivera ve Bauermeister,2013), lise öğrencilerinin AIDS/HIV ile ilgili tutumları ve bilgi düzeyleri (Brotman, Mensah, Lesko, 2010; Ekin, 2014; Kaya, Akıllı ve Sezek, 2010; Mutonyi, Nashon ve Nielsen, 2010), Tıp fakültesi öğrencilerinin AIDS/HIV ile ilgili tutumları ve bilgi düzeyleri (Avkan-Oğuz, Gülmez, Aybar, Atasoy, Yapar ve Yüce, 2006), üniversite öğrencilerinin HIV/AIDS ile ilgili bilgileri, tutumları ve eğitim ihtiyaçları (Gan'czak, Barss, Alfaresi, Almazrouei, Muraddad ve Al-Maskari, 2007; Maswonya, Moji, Aoyagi, Yahata, Kusano, Nagata, Zumi ve Takemoto, 2000; Temiz, Batmaz, Akhan, İlhan, Özhan, Özdilli, 2005), Tıp çalışanlarının AIDS/HIV'li hastalara yönelik tutumları (Bektaş ve Kulakaş, 2007; Koç, 2014; Pickles, Lindy ve Belan, 2012; Reis, Heisler, Amowitz, Moreland, Mafeni, Anyamele ve Lacopino, 2005; Williams, Wang, Burgess, Wu, Gong, Li, 2006; Yiu, Mak, Ho ve Chui, 2010), hemşire adaylarının AIDS/HIV'e yönelik tutumları (Zeren, Alıcı ve Ay, 2012), AIDS/HIV'e yönelik tutum ölçeği hazırlama çalışmaları (Bliwise, Grade, Irish ve Ficarrotto, 1991; Çimen, Bahar, Öztürk, Bektaş, 2005; Froman ve Owen, 1997; Nwokocha ve Nwakoby, 2002; Tan, Pan, Zhou, Wang ve Xie, 2007; Zometa, 2004), AIDS/HIV'li bireylere yönelik tutum ölçeği hazırlama çalışmaları (Froman, Owen ve Daisy, 1992; Kalichman, Simbayi, Jooste, Toefy, Cain, Cherry ve Kagee, 2005).

Yapılan çalışmaların genellikle AIDS/HIV'e yönelik sağlık alanında öğrenci veya çalışan katılımcıların tutumları konusunda yapıldığı dikkat çekmektedir. AIDS'in tanımlanmasından günümüze kadar geçen süreçte hasta sayısının artması etkili bir tedavi şeklinin yoğun araştırmalara rağmen henüz bulunamamış olması ve hastalığın önlenmesinde koruyucu yöntemlerin henüz yetersiz olduğuna işaret etmektedir. Bu yönde düşünüldüğünde geleceğin öğretmenleri olacak olan öğretmen adaylarının AIDS konusundaki tutumlarının belirlenmesi mesleğe başladıklarında konuyla ilgili öğrencilerine bilgi verebilmeleri yönünde önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü AIDS'e yönelik düşüncelerin gelişmesinde bireylerin AIDS'e yükledikleri duygusal anlamların olumlu ya da olumsuz yönde olmasının önemli bir rolü bulunmaktadır. Duygusal semantik değerlerin belirlenmesinin temelinde bireyin sahip olabileceği tutumu hakkında taşıdığı anlamsal değerlerin incelenmesi yatmaktadır. Yani ilgili tutum konusunun/objesinin birey için ne anlam taşıdığını ölçmek asıl amaçtır. Böylece bir objenin bir birey için anlamı belirlenmiş olacaktır (Arul, 2002; Arkonaç, 2001; Akt. Tavşancıl, 2010). Yapılan bu çalışma ile literatürde yer alan ve daha önce yapılmış olan çalışmalardan farklı olarak duygusal semantik farklılık ölçeğinde yer alan duygusal değerlere göre öğretmen adaylarının AIDS'e yükledikleri olumlu ve olumsuz tutumlar incelenmiştir. Ayrıca yapılan araştırmalar arasında öğretmen adaylarının katılımıyla ve semantik tutum belirlemeye yönelik bir çalışmanın yapılmamış olması çalışmanın literatüre önemli veriler kazandıracağı noktasında dikkat çekmektedir. Bu çalışmada AIDS'e yönelik duygusal semantik farklılık ölçeğinin hazırlanmasında çalışmaya ayrıca önem katmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı öğretmen adaylarının AIDS'e yükledikleri duygusal semantik değerler açısından AIDS'le ilgili olumlu ve olumsuz tutumlarını incelemektir. Bu kapsamda araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1.Öğretmen adaylarının AIDS'e yükledikleri duygusal semantik değerler hangi yönde eğilim göstermektedir?

2.Öğretmen adaylarının AIDS'e yükledikleri duygusal semantik değerler cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermek temidir?

3.Öğretmen adaylarının AIDS'e yükledikleri duygusal semantik değerler kayıtlı oldukları sosyal ve fen bölümleri değişkenine göre anlamlı farklılık göstermek temidir?

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

2. Yöntem

2.1. Araştırma Deseni

Araştırmada, nicel araştırma yaklaşımlarından ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. İlişkisel tarama deseni, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma desendir. Bu desende araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Cohen, Manion ve Morrison, 2000; Erkuş, 2011; Karasar, 2000). Büyüköztürk'e (2009) göre tarama deseninin önemli avantajı, oldukça çok bireyden oluşan örneklemden elde edilen birçok bilgiyi ilgililere ulaştırmasıdır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesinin farklı bölümlerinden araştırmaya katılan 288 öğretmen adayı oluşturmuştur. Bu kapsamda öğretmen adaylarının seçiminde çalışmaya gönüllü katılmak istemek, araştırmacının kolay ulaşılabilirliği, mümkün olduğunca sosyal ve fen farklı öğretmenlik branşlarından katılımın sağlanması gibi kriterler dikkate alınmıştır. Dolayısıyla amaçlı örneklem belirleme yöntemi tercih edilmiştir (Coyne, 1997; Given, 2008). Katılımcıların 195'i (%67.71) kız ve 93'ü (%32.29) erkektir. Katılımcıların 177'i (%61.46) sosyal bölümlere [Sınıf öğretmenliği 57 (%32.20), Okul Öncesi öğretmenliği 50 (%28.25), Sosyal Bilgiler öğretmenliği 40 (%22.60), Tarih öğretmenliği 30 (%16.95)] kayıtlıken, 111'i (%38.54) fen bölümlere [Fen Bilgisi öğretmenliği 17 (%38.74), Biyoloji öğretmenliği 32 (%28.83), Fizik öğretmenliği 38 (%34.25), Kimya öğretmenliği 37 (%33.33)] kayıtlıdır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğretmen adaylarının AIDS'e yükledikleri duygusal semantik değerler semantik farklılık ölçeğiyle toplanmıştır. Bu ölçek ilk olarak Osgood, Suci ve Tannenbaum tarafından geliştirilmiş olup (Russell ve Hollander, 1975; Tavşancıl, 2010), duyuşsal özelliklerin belirlenmesinde oldukça etkilidir (Anderson, 1988). Bu ölçekte 5 veya 7 dereceli puan aralığı kullanılabilir. Bu çalışmada 5 dereceli puan aralığının kullanımı tercih edilmiştir. Ölçek iki kutuplu bir yapı göstermektedir. Karşılıklı kutuplarda zıt sıfatlarla tanımlanan niteliklerin yer aldığı iki kutuplu derecelendirme ölçeğidir. Bu çalışmada ölçek AIDS kavramına uygun sıfatlarla 5 dereceli puan aralığına sahip ölçek şeklinde tasarlanarak katılımcılara uygulanmıştır. Sıfatlar olumludan başlayarak "daima, genellikle, kısmen, genellikle ve daima" şeklinde değerlendirmeye alınırken, olumsuz sıfatlar tam tersi şekilde puanlamaya alınmıştır. Ölçek katılımcıların AIDS kavramını anlamsal farklılıklarına göre derecelendirmelerini istemekte ve katılımcıların AIDS'e yönelik tutumlarını ortaya koymaktadır. Bu ölçekte katılımcılar karşılıklı kutuplarda bulunan sıfatlardan birini AIDS kavramına uygunluğu açısından seçmektedirler. Ölçeğin bir ucu en olumlu, diğer ucu ise en olumsuz duyguyu veren sıfatlarla temsil edilir. Orta kategori nötr olmayı gösterir ve 0 değerini alır. Bu ölçekten elde edilen tutum puanlarının parametrik olarak ölçeklendiği yani ölçek puanları arasındaki mesafelerin eşit olduğu varsayılmaktadır. Buna göre katılımcıların AIDS kavramına yönelik olumlu ve olumsuz tutumları arasındaki farklılık ortaya çıkarılmıştır. AIDS'e yükledikleri duygusal semantik değerlerin geneline ait hesaplamalar yapılırken ortalaması 3.5 ve üstü olanlar pozitif tutum olarak kabul edilirken, 3.5 ile 2.5 arasındaki değerlerin nötr olduğu ve 2.5 değerinin altındaki değere sahip olanlarında negatif tutuma sahip oldukları şeklinde değerlendirme yapılmıştır (Lohr ve Bummer, 1992). Bu kapsamda katılımcılara "AIDS kavramıyla ilgili hangi özellikleri ilişkilendiriyorsunuz?" sorusuyla ilişkili semantik farklılık tutum ölçeği verilmiştir. Aşağıda AIDS kavramına ait semantik farklılık tutum ölçeğinden örnek maddeler yer almaktadır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

	Daima	Genellikle	Kısmen	Genellikle	Daima	
Yaşam	☐	☐	☐	☐	☐	Ölüm
Bulaşıcı	☐	☐	☐	☐	☐	Bulaşıcı Değil

AIDS'e yönelik duygusal semantik farklılık tutum ölçeğinin hazırlanmasında konuyla ilgili literatürden, ölçme araçlarından (Bliwise, Grade, Irish ve Ficarroto, 1991; Çimen, Bahar, Öztürk, Bektaş, 2005; Froman, Owen ve Daisy, 1992; Froman ve Owen, 1997; Kalichman, Simbayi, Jooste, Toefy, Cain, Cherry ve Kagee, 2005; Nwokocha ve Nwakoby, 2002; Tan, Pan, Zhou, Wang ve Xie, 2007; Zometa, 2004) ve 23 öğretmen adayının AIDS'e yönelik ifade ettikleri sıfatlardan yararlanılmıştır. Mümkün olduğunca konunun çok özel boyutlarıyla ilgili olmayan genel sıfatlar tercih edilmiştir. Hazırlanan sıfat çifti listesi eğitim bilimleri ve Biyoloji eğitimi alanında görev yapan toplam dört alan uzmanı görüşlerine göre düzenlenmiştir. 26 sıfat çiftinden oluşan ölçme aracı toplam 116 öğretmen adayına uygulanmıştır. Uygulama sonunda yapılan açımlayıcı faktör analizi sonuçları Tablo 1'de verilmiştir. Buna göre ölçeğin toplam varyansın %41.76'ini açıkladığı ve eigen değeri 4.19 olan tek boyutlu bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir. AIDS'e yönelik duygusal semantik farklılık tutum ölçeğinin geneli için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .93 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 1. AIDS'e Yönelik Duygusal Semantik Farklılık Ölçeğinin Faktör Yapısı

Semantik ifadeler	$\bar{X}$	SS	Faktör yükleri
Zor-Kolay	2.61	0.89	.86
Karmaşık-Basit	3.12	1.14	.68
Yorucu-Yorucu değil	3.58	1.71	.71
Korkunç-Korkunç değil	3.51	1.13	.59
Gerekli-Gereksiz	3.62	1.53	.76
Planlı-Plansız	3.19	1.14	.82
Anlamlı-Anlamsız	2.27	1.11	.86
Bütün-Parça	3.47	1.18	.67
Canlılık-Cansızlık	2.38	1.27	.68
Görünür-Görünmez	3.51	1.15	.80
Sürekli-Süreksiz	3.11	1.10	.84
Yaşam-Ölüm	3.25	1.03	.79
Mutluluk-Mutsuzluk	3.13	1.41	.66
İyi-Kötü	3.68	0.97	.72
Geçerli-Geçersiz	3.10	1.03	.63
Kazanmak-Kaybetmek	3.09	1.21	.65
Düzenli-Düzensiz	2.60	0.44	.72
Bulaşıcı-Bulaşıcı değil	3.57	0.68	.80
İğrenç-İğrenç değil	3.30	0.90	.89
Ucuz-Pahalı	2.46	0.74	.85
Zayıflık-Şişmanlık	3.26	1.11	.81
Tedavi edilir- Tedavi edilemez	3.81	1.35	.88
Güzellik-Çirkinlik	2.21	1.16	.74
Temiz-Pis	3.33	1.01	.69
Hastalık-Sağlık	4.16	1.17	.72
Sevimli-Sevimsiz	3.56	0.91	.80
Açıklanan toplam varyans=41.76; Eigenvalue değeri=4.19, Cronbach Alpha=.93			

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

Verilerin analizi

Verilerin değerlendirilmesinde iki kutuplu her bir sığata ait tek tek frekans, yüzde ve aritmetik ortalama değeri hesaplandıktan sonra, her bir sıfat çifti için toplam aritmetik ortalama ve standart sapma değeri hesaplanmıştır. Katılımcıların puanı 5 ve 4 seçeneğindeyse pozitif tutuma sahip oldukları, 3 seçeneğindeyse nötr tutuma sahip oldukları ve 2 ve 1 seçeneğindeyse negatif tutuma sahip oldukları şekilde değerlendirme yapılmıştır. Bu kapsamda 3.5 ve üzeri puan pozitif tutumu ifade ederken, 3.5-2.5 arası nötr tutumu ve 2.5 ve altı ise negatif tutumu ifade etmektedir. AIDS'e yönelik semantik farklılık ölçeği ile elde edilen verilerin değerlendirilmesinde betimsel istatistiki yöntemlerden frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değeri kullanılmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarının AIDS'e yükledikleri duygusal semantik değeri cinsiyete ve kayıtlı oldukları sosyal ve fen bölümlerine göre farklılığına yönelik bağımsız gruplar için t-testi yapılmıştır. AIDS kavramına ait semantik farklılık tutum ölçeğinin değerlendirilmesinde SPSS-15 ve Şekil 1'de yer alan modelin hazırlanmasında Nvivo9.3 programından yararlanılmıştır.

3. Bulgular ve Yorumlar

Öğretmen Adaylarının AIDS'e Yükledikleri Duygusal Semantik Değerler Hangi Yönde Eğilim Göstermektedir?

Öğretmen adaylarının AIDS kavramına yönelik duygusal semantik farklılık tutum ölçeğiyle elde edilen verilere ait betimsel değeri Tablo 2'de yer verilmiştir. Bu kapsamda öğretmen adaylarının AIDS'le ilgili ortaya koydukları duygusal anlamların düzeyleri ile kullanılan sıfatların hangileri olduğu, puanlanan sıfatların genel ortalamaları, standart sapma değeri ve her bir seçenekteki % ve frekans değeri belirtilmiştir.

Tablo 2. AIDS'e Yönelik Semantik Farklılık Tutum Ölçeğiyle Elde Edilen Verilerin Betimsel Değerlerine Ait Bulgular

Semantik ifadeler	N	$\bar{X}$	SS	Daima		Genellikle		Kısmen		Genellikle		Daima	
				f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Ölüm- Yaşam	288	1.58	1.03	199	69.1	40	13.9	28	9.7	12	4.2	9	3.1
Karmaşık-Basit	288	1.98	1.07	131	45.5	60	20.8	73	25.3	18	6.3	6	2.1
Yorucu-Yorucu değil	288	1.77	1.03	162	56.3	54	18.8	54	18.8	11	3.8	7	2.4
Korkunç-Korkunç değil	288	1.36	.75	223	77.4	35	12.2	21	7.3	9	3.1	-	-
Gerekli-Gereksiz	288	3.21	1.27	22	7.6	10	3.5	46	16.0	17	5.9	193	67.0
Planlı-Plansız	288	3.89	1.31	26	9.0	8	2.8	83	28.8	23	8.0	148	51.4
Anlamlı-Anlamsız	288	3.40	1.43	42	14.6	30	10.4	91	31.6	20	6.9	105	36.5
Bütün-Parça	288	2.71	1.34	75	26.0	44	15.3	102	35.4	22	7.6	45	15.6
Canlılık-Cansızlık	288	3.59	1.47	41	14.2	28	9.7	64	22.2	30	10.4	125	43.4
Görünür-Görünmez	288	3.68	1.40	31	10.8	29	10.1	71	24.7	26	9.0	131	45.5
Sürekli-Süreksiz	288	2.18	1.32	132	45.8	43	14.9	68	23.6	19	6.6	26	9.0
Kolay-Zor	288	2.01	1.40	32	11.1	15	5.2	43	14.9	25	8.7	173	60.1
Mutluluk-Mutsuzluk	288	2.37	2.34	17	5.9	37	12.8	38	13.2	63	21.9	132	45.8
İyi-Kötü	288	1.22	1.19	8	2.8	26	9.0	23	8.0	83	28.8	148	51.4
Geçerli-Geçersiz	288	3.80	1.35	137	47.6	79	27.4	28	9.7	16	5.6	16	5.6
Kazanmak-Kaybetmek	288	1.35	.87	16	5.6	16	5.6	37	12.8	37	12.8	182	63.2
Düzenli-Düzensiz	288	1.72	1.11	30	10.4	13	4.5	77	26.7	31	10.8	137	47.6

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

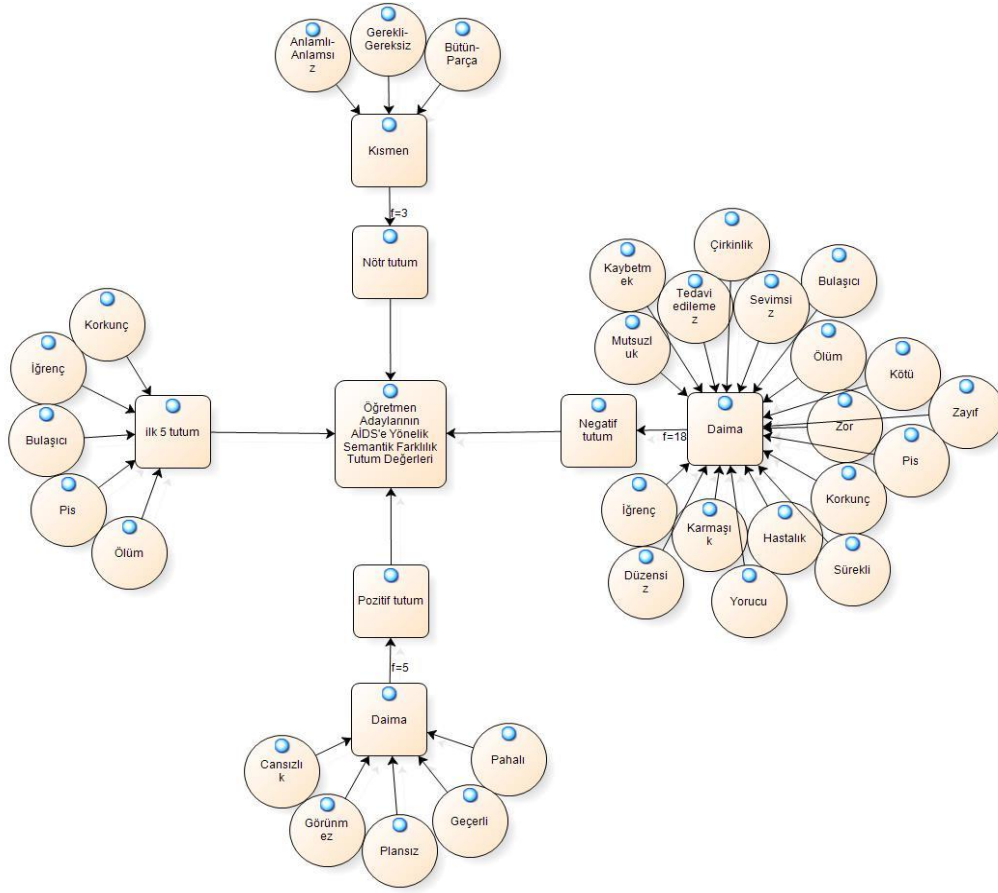
Bulaşıcı-Bulaşıcı değil	288	1.78	1.09	235	81.6	25	8.7	15	5.2	5	1.7	8	2.8
İğrenç-İğrenç değil	288	2.27	1.39	185	64.2	29	10.1	51	17.7	13	4.5	10	3.5
Ucuz-Pahalı	288	3.17	1.34	6	2.1	18	6.3	60	20.8	73	25.3	131	45.5
Zayıflık-Şişmanlık	288	2.38	1.04	170	59.0	42	14.6	56	19.4	9	3.1	11	3.8
Tedavi edilir-Tedavi edilemez	288	1.93	1.27	33	11.5	23	8.0	73	25.3	35	12.2	124	43.1
Güzellik-Çirkinlik	288	1.84	1.33	28	9.7	16	5.6	79	27.4	28	9.7	137	47.6
Temiz-Pis	288	1.66	1.51	11	3.8	4	1.4	45	15.6	30	10.4	198	68.8
Hastalık-Sağlık	288	2.13	1.26	173	60.1	25	8.7	32	11.1	43	14.9	15	5.2
Sevimli-Sevimsiz	288	1.86	1.19	16	5.6	16	5.6	28	9.7	79	27.4	137	47.6

Öğretmen adaylarının belirlenen aritmetik ortalama ve % değerlerine göre AIDS kavramını daima ölüm ($\bar{x}=1.58$; %69.1) olarak algıladıkları belirlenirken, daima karmaşık ($\bar{x}=1.98$; %45.5), daima yorucu ($\bar{x}=1.77$; %56.3), daima korkunç ($\bar{x}=1.36$; %56.3), daima gereksiz ($\bar{x}=4.21$; %67.0), daima plansız ($\bar{x}=3.89$; %51.4), daima anlamsız ($\bar{x}=3.40$; %36.5), kısmen bütün-parça ($\bar{x}=2.71$; %35.4), daima cansızlık ($\bar{x}=3.59$; %43.4), daima görünmez ($\bar{x}=3.68$; %45.5), daima sürekli ($\bar{x}=2.18$; %45.8), daima zor ($\bar{x}=4.01$; %60.1), daima mutsuzluk ($\bar{x}=2.37$; %44.8), daima kötü ($\bar{x}=4.22$; %51.4), kısmen geçerli-geçersiz ($\bar{x}=3.80$; %47.6), daima kaybetmek ($\bar{x}=1.35$; %63.23), daima düzensiz ($\bar{x}=1.72$; %47.6), daima bulaşıcı ($\bar{x}=1.78$; %81.6), daima iğrenç ($\bar{x}=3.67$; %64.2), daima pahalı ($\bar{x}=3.79$; %45.5), daima zayıflık ($\bar{x}=4.38$; %59.0), daima tedavi edilemez ($\bar{x}=1.93$; %43.1), daima çirkinlik ($\bar{x}=1.84$; %47.6), daima pis ($\bar{x}=1.66$; %68.8), daima hastalık ($\bar{x}=2.13$; %60.1) ve daima sevimsiz ($\bar{x}=1.86$; %47.6) yönünde algıladıkları belirlenmiştir. Buna göre katılımcı oranının çoğunluğu yönünde öğretmen adayları AIDS kavramını en fazla bulaşıcı, korkunç, ölüm, pis ve iğrenç olarak algılamaktadırlar. Diğer taraftan AIDS kavramına yönelik toplam duygusal semantik farklılık tutum puanı toplam 26 iki uçlu semantik sıfatın aritmetik ortalamasına göre hesaplanmıştır. Bu kapsamda 3.5 ve üzeri puan pozitif tutumu ifade ederken, 3.5-2.5 arası nötr tutumu ve 2.5 ve altı ise negatif tutumu ifade etmektedir (Lohr ve Bummer, 1992). Buna göre öğretmen adaylarının toplam tutum puanı ortalaması $\bar{x}=2.35$ olarak hesaplanmıştır. Bu puan öğretmen adaylarının genel puan ortalamasına göre AIDS kavramına yönelik olarak negatif tutuma sahip olduklarını ifade etmektedir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

Şekil 1. Öğretmen Adaylarının AIDS'e Yükledikleri Duygusal Semantik Değerlere Ait Model

Modelin oluşturulmasında Tablo 2'de yer alan semantik tutumlara ait sıfatların aritmetik ortalama değerlerinden yararlanılmıştır. Her bir sıfat çiftinin tutum değeri belirlenmiştir. Bu kapsamda 3.5 ve üzeri puan pozitif tutumu ifade ederken, 3.5-2.5 arası nötr tutumu ve 2.5 ve altı ise negatif tutumu ifade etmektedir. Lohr ve Bummer (1992) tarafından belirlenmiş olan değerlendirme kriteri dikkate alınmıştır. Toplam 26 sıfat çiftinin sadece 5'ine yönelik olarak pozitif tutum değeri belirlenirken, toplam 18 sıfat çiftine negatif ve toplam 3 sıfat çiftine yönelik nötr tutum değerleri belirlenmiştir. Ayrıca katılımcı sayılarından en yüksek düzeyde tercih edilen ilk 5 sıfat belirlenerek modelde yer verilmiştir.

Öğretmen Adaylarının AIDS'e Yükledikleri Duygusal Semantik Değerler Cinsiyet Değişkenine Göre Anlamli Farklılık Göstermekte midir?

Tablo 3'de öğretmen adaylarının AIDS'e yükledikleri duygusal semantik değerlerin cinsiyete göre farklılığına yönelik bağımsız gruplar için t-testi sonuçları yer almaktadır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının AIDS'e Yükleddikleri Duygusal Semantik Değerlerin Cinsiyete Göre Farklılığına Yönelik Bağımsız Gruplar İçin t-Testi Sonuçları

Semantik ifadeler	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	sd	t	p
Zor-Kolay	Kız	195	1.58	.99	286	.030	.976
	Erkek	93	1.58	1.11			
Karmaşık-Basit	Kız	195	1.99	1.08	286	.200	.841
	Erkek	93	1.96	1.05			
Yorucu-Yorucu değil	Kız	195	1.77	1.01	286	.001	.999
	Erkek	93	1.77	1.09			
Korkunç-Korkunç değil	Kız	195	1.36	.72	286	.265	.791
	Erkek	93	1.34	.81			
Gerekli-Gereksiz	Kız	195	4.16	1.27	286	-.922	.358
	Erkek	93	4.31	1.25			
Planlı-Plansız	Kız	195	3.94	1.25	286	.829	.408
	Erkek	93	3.80	1.42			
Anlamlı-Anlamsız	Kız	195	3.35	1.41	286	-.749	.454
	Erkek	93	3.49	1.47			
Bütün-Parça	Kız	195	2.75	1.34	286	.702	.483
	Erkek	93	2.63	1.36			
Canlılık-Cansızlık	Kız	195	3.55	1.46	286	-.522	.602
	Erkek	93	3.65	1.48			
Görünür-Görünmez	Kız	195	3.67	1.35	286	-.124	.902
	Erkek	93	3.69	1.50			
Sürekli-Süreksiz	Kız	195	2.24	1.36	286	1.126	.261
	Erkek	93	2.05	1.21			
Yaşam-Ölüm	Kız	195	4.04	1.37	286	.475	.635
	Erkek	93	3.95	1.46			
Mutluluk-Mutsuzluk	Kız	195	2.37	1.43	286	-.007	.995
	Erkek	93	2.37	3.58			
İyi-Kötü	Kız	195	4.21	1.19	286	-.211	.833
	Erkek	93	4.24	1.21			
Geçerli-Geçersiz	Kız	195	3.86	1.30	286	1.017	.310
	Erkek	93	3.68	1.44			
Kazanmak-Kaybetmek	Kız	195	1.36	.88	286	.420	.674
	Erkek	93	1.32	.86			
Düzenli-Düzensiz	Kız	195	1.72	1.13	286	-.134	.894
	Erkek	93	1.74	1.08			
Bulaşıcı-Bulaşıcı değil	Kız	195	1.77	1.10	286	-.039	.969
	Erkek	93	1.78	1.10			
İğrenç-İğrenç değil	Kız	195	3.66	1.35	286	-.213	.832
	Erkek	93	3.69	1.46			
Ucuz-Pahalı	Kız	195	3.73	1.36	286	-.207	.836
	Erkek	93	3.92	1.30			
Zayıflık-Şişmanlık	Kız	195	4.38	1.04	286	-1.098	.273
	Erkek	93	4.39	1.06			
Tedavi edilir- Tedavi edilemez	Kız	195	3.18	1.13	286	-1.116	.266
	Erkek	93	3.65	1.17			
Güzellik-Çirkinlik	Kız	195	4.67	1.11	286	-.099	.921
	Erkek	93	3.78	1.19			
Temiz-Pis	Kız	195	4.56	1.66	286	-.100	.920
	Erkek	93	4.17	1.33			

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

Hastalık-Sağlık	Kız	195	3.80	1.32	286	.698	.486
	Erkek	93	3.86	1.40			
Sevimli-Sevimsiz	Kız	195	3.36	1.00	286	.793	.429
	Erkek	93	3.75	1.12			

Tablo 3'de yer alan öğretmen adaylarının AIDS'e yükladikleri duygusal semantik değerlerin cinsiyete göre farklılığına yönelik bağımsız gruplar için t-testi sonuçları incelendiğinde; $p < 0.05$ düzeyinde semantik ifadelerin hiçbirinin cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Belirlenen p değerleri .261 ile .999 arasında değişmektedir. Bu sonuçlar öğretmen adaylarının AIDS'e yükladıkları duygusal semantik değerlerin cinsiyetlerine göre değişmediğini ifade etmektedir. Toplam 26 zıt sıfatlardan bazılarında kızların puanlarının yüksek olduğu bazılarında ise erkeklerin puanlarının yüksek olduğu ancak bu farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Ancak genel olarak hem kızların hem de erkeklerin AIDS'e yönelik olumsuz tutum içinde oldukları görülebilmektedir.

Öğretmen Adaylarının AIDS'e Yükladıkları Duygusal Semantik Değerler Kayıtlı Oldukları Sosyal ve Fen Bölümleri Değişkenine Göre Anlamlı Farklılık Göstermekte Midir?

Tablo 4'de öğretmen adaylarının AIDS'e yükladıkları duygusal semantik değerlerin kayıtlı oldukları sosyal ve fen bölümlerine göre farklılığına yönelik bağımsız gruplar için t-testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının AIDS'e Yükladıkları Duygusal Semantik Değerlerin Kayıtlı Oldukları Sosyal ve Fen Bölümlerine Göre Farklılığına Yönelik Bağımsız Gruplar İçin t-Testi Sonuçları

Semantik ifadeler	Bölüm	N	$\bar{X}$	SS	sd	t	p
Zor-Kolay	Sosyal	177	1.59	1.06	286	.205	.838
	Fen	111	1.56	.98			
Karmaşık-Basit	Sosyal	177	1.96	1.06	286	-.512	.609
	Fen	111	2.02	1.08			
Yorucu-Yorucu değil	Sosyal	177	1.82	1.04	286	1.045	.297
	Fen	111	1.69	1.02			
Korkunç-Korkunç değil	Sosyal	177	1.36	.77	286	.013	.989
	Fen	111	1.36	.71			
Gerekli-Gereksiz	Sosyal	177	4.14	1.29	286	-1.190	.235
	Fen	111	4.32	1.23			
Planlı-Plansız	Sosyal	177	3.84	1.34	286	-.939	.349
	Fen	111	3.99	1.26			
Anlamlı-Anlamsız	Sosyal	177	3.46	1.40	286	.988	.324
	Fen	111	3.29	1.48			
Bütün-Parça	Sosyal	177	2.76	1.30	286	.843	.400
	Fen	111	2.63	1.42			
Canlılık-Cansızlık	Sosyal	177	3.58	1.47	286	-.121	.903
	Fen	111	3.60	1.46			
Görünür-Görünmez	Sosyal	177	3.73	1.37	286	.768	.443
	Fen	111	3.60	1.46			
Sürekli-Süreksiz	Sosyal	177	2.19	1.34	286	.187	.852
	Fen	111	2.16	1.29			
Yaşam-Ölüm	Sosyal	177	3.99	1.42	286	-.298	.766
	Fen	111	4.04	1.36			
Mutluluk-Mutsuzluk	Sosyal	177	2.28	1.41	286	-.793	.428
	Fen	111	2.51	3.33			

Turkish Studies

İyi-Kötü	Sosyal	177	4.24	1.13	286	.308	.758
	Fen	111	4.19	1.29			
Geçerli-Geçersiz	Sosyal	177	3.81	1.34	286	.216	.829
	Fen	111	3.78	1.37			
Kazanmak-Kaybetmek	Sosyal	177	1.36	.86	286	.180	.857
	Fen	111	1.34	.90			
Düzenli-Düzensiz	Sosyal	177	1.71	1.06	286	-.224	.823
	Fen	111	1.74	1.20			
Bulaşıcı-Bulaşıcı değil	Sosyal	177	1.82	1.13	286	.849	.396
	Fen	111	1.71	1.04			
İğrenç-İğrenç değil	Sosyal	177	3.68	1.41	286	.154	.878
	Fen	111	3.65	1.35			
Ucuz-Pahalı	Sosyal	177	3.77	1.39	286	-.391	.696
	Fen	111	3.83	1.27			
Zayıflık-Şişmanlık	Sosyal	177	4.42	.99	286	.399	.679
	Fen	111	4.32	.82			
Tedavi edilir- Tedavi edilemez	Sosyal	177	4.14	1.23	286	.829	.408
	Fen	111	4.27	1.11			
Güzellik-Çirkinlik	Sosyal	177	3.80	1.17	286	.837	.241
	Fen	111	3.70	1.08			
Temiz-Pis	Sosyal	177	4.29	1.00	286	.807	.421
	Fen	111	4.11	1.78			
Hastalık-Sağlık	Sosyal	177	3.92	1.07	286	.299	.765
	Fen	111	3.72	1.63			
Sevimli-Sevimsiz	Sosyal	177	4.68	1.11	286	.208	.835
	Fen	111	4.08	1.23			

Tablo 4’de yer alan öğretmen adaylarının AIDS’e yükledikleri duygusal semantik değerlerin öğretmen adaylarının kayıtlı oldukları sosyal veya fen bölümlerine göre farklılığına yönelik bağımsız gruplar için t-testi sonuçları incelendiğinde; $p < 0.05$ düzeyinde semantik ifadelerin hiçbirinin bölümlere göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Belirlenen p değerleri .235 ile .989 arasında değişmektedir. Bu sonuçlar öğretmen adaylarının AIDS’e yükledikleri duygusal semantik değerlerin bölümlere göre değişmediğini ifade etmektedir. Toplam 26 zıt sıfatlardan bazılarında sosyal bölümlerde kayıtlı öğretmen adaylarının puanlarının yüksek olduğu bazılarında ise fen bölümlerinde kayıtlı öğretmen adaylarının puanlarının yüksek olduğu ancak bu farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmanın amacı öğretmen adaylarının AIDS’e yükledikleri duygusal semantik değerler açısından AIDS’le ilgili olumlu ve olumsuz tutumlarını incelemektir. Bu amaca yönelik olarak karşılıklı kutuplarda 26 zıt sıfatlarla tanımlanan niteliklerin yer aldığı iki kutuplu semantik farklılık ölçeği kullanılmıştır. Literatürde konuyla ilgili semantik tutum ölçeği kullanılarak yapılmış bir araştırmaya rastlanmamasına rağmen daha çok Likert tipi tutum ölçekleriyle belirlenen tutum çalışması sonuçlarını destekler ve detaylandırır sonuçlar elde edilmiştir. Ayrıca ilgili literatürde semantik farklılık ölçeğiyle yapılmış bir çalışmanın olmaması bu çalışma sonuçlarının önemini artırarak dikkat çekici hale gelmesini sağlamaktadır.

Öğretmen adaylarının AIDS kavramına yönelik toplam tutum puan ortalaması $\bar{x} = 2.35$ olarak hesaplanmıştır. Lohr ve Bummer (1992) tarafından belirlenmiş olan değerlendirme kriteri dikkate alındığında; bu puan öğretmen adaylarının genel puan ortalamasına göre AIDS kavramına yönelik olarak negatif tutuma sahip olduklarını ifade etmektedir. Model 1’de de görüldüğü gibi çok

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

az sayıda pozitif ve nötr tutum değerlerinin tespit edilmiş olmasına rağmen genel olarak negatif sıfatlar ön plana çıkmaktadır. Elde edilen bu negatif sonuç sıfatlar boyutunda detaylandırılarak incelendiğinde, öğretmen adaylarının negatif yönde AIDS'i *daima bulaşıcı* olarak algıladıkları belirlenirken, bunu *daima korkunç, ölüm, pis ve iğrenç* olarak algıları izlemiştir. Belirlendiği gibi ilk beş sırada yer alan tutumların oldukça negatif algılarını ifade ettiğini göstermektedir. İlgili literatürde de aynı şekilde AIDS'e yönelik benzer tutumların tespit edildiği ifade edilmektedir (Hassan ve Wahsheh, 2011; Zeren, Alici ve Ay, 2012). Diğer tutum ifadelerinin ise şu şekilde devam ettiği belirlenmiştir; negatif yönde *daima karmaşık, yorucu, sürekli, zor, mutsuzluk, kötü, kaybetmek, düzensiz, zayıflık, tedavi edilemez, çirkinlik, hastalık ve sevimsiz* olarak ifade edilirken, kısmen yönünde *kısmen anlamsız-anlamlı, bütün-parça ve gerekli-gereksiz*, pozitif yönünde *daima cansızlık, görünmez, plansız, geçerli ve pahalı* olarak algıladıkları belirlenmiştir. Sonuçlardan da anlaşıldığı gibi, öğretmen adaylarının AIDS'e karşı semantik tutum algılarının yaklaşık tamamının negatif vurgusu olan kavramlardan oluştuğu söylenebilir. Bu çalışmada elde edilen sonuçlar hem yurtiçinde hem de yurtdışında literatürde Likert tipi ölçme araçlarıyla elde edilen araştırma sonuçlarıyla birbirini destekler şekilde olduğu belirlenmiştir (Ekin, 2014; González-Rivera ve Bauermeister, 2013; Hassan ve Wahsheh, 2011; Kaya, Akıllı ve Sezek, 2010; Koç, 2014; Pickles, Lindy ve Belan, 2012; Wen, Wang, Zhao, Yao, Ye ve Jiang, 2011; Zeren, Alici ve Ay, 2012). Çünkü ilgili literatür incelemesinde AIDS'e ve AIDS'li hastalara karşı pozitif tutum tespit edilen araştırmalar yetersizken, hemen hemen çoğu araştırma sonuçlarında toplumun her kesiminden katılımcıların negatif tutum algısının belirlendiği vurgulanmaktadır. AIDS hastalığına ve AIDS hastasına karşı negatif tutumun pek çok nedeni olmakla birlikte, yapılan araştırmalarda genellikle insanların AIDS hastalığına ve AIDS hastasına karşı negatif tutum ve negatif damgalayıcı tutum içinde oldukları ve bunun temel nedeninin bilgi eksikliğinden kaynaklandığı vurgulanmaktadır (Delobelle, Rawlinson, Ntuli, Malatsi, Decock, Depoorter, 2009; Fusilier ve Simpson, 1995; Koç, 2014; Oyeyemi, Oyeyemi ve Bello, 2006). Çünkü Ayrancı (2005) yaptığı çalışmada bilgi düzeyinin yüksek olduğu bireylerin AIDS hastalığı ve AIDS hastasına yönelik tutumlarının pozitif olduğunu tespit etmiştir. Daha kapsamlı araştırmalarla desteklenmeyi gerektiren bu sonuçlar, halihazırda detaylı AIDS eğitime yönelik büyük bir ihtiyaca işaret etmektedir. Bu sonuç oldukça genç nüfuslu Türkiye için özellikle önemlidir. Bu tür bir bilgilendirme girişimi ideal bilgi düzeyine ulaşabilmekle ancak sağlanabilecektir (Temel ve Ertin, 2013). Bu yönde öğretmen adaylarının bilinçlendirilmeleri oldukça önemlidir. Çünkü AIDS hastalığı ve AIDS hastası hakkında detaylı bilgi sahibi olmadan negatif tutum algısına sahip olmak bilimsel olmayan bilgilerle bir önyargının ifadesi olarak değerlendirilebilir.

Elde edilen diğer bir sonuçta ise; öğretmen adaylarının AIDS'e yükladıkları duygusal semantik değerlerin hiçbirinin cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Dolayısıyla AIDS'e yönelik negatif tutum düşünüldüğünde hem kızların hem de erkeklerin bu tutumlarında cinsiyete göre farklılık olmadığı ve her ikisinin de negatif tutum algısına sahip oldukları söylenebilir. Konuyla ilgili literatüre bakıldığında bu araştırma sonuçlarını destekleyen araştırmalara rastlanmaktadır (Altay, Gönener, Aygüt, Kılıç, 2006; Pickles, King ve Belan, 2012). Buna karşılık yapılmış bazı çalışmalarda ise erkeklerin AIDS'e yönelik tutumlarının kızlara göre anlamlı fark gösterdiği belirlenirken (Tan, Pan, Zhou, Wang ve Xie, 2007), bazı çalışmalarda ise kızların AIDS'e yönelik tutumlarının erkeklere göre anlamlı fark gösterdiği belirlenmiştir (Temiz, Batmaz, Akhan, İlhan, Özhan ve Özdiilli, 2005).

Öğretmen adaylarının AIDS'e yükladıkları duygusal semantik değerlerin öğretmen adaylarının kayıtlı oldukları sosyal veya fen bölümlerine göre farklılığına yönelik sonuçları incelendiğinde $p < 0.05$ düzeyinde semantik ifadelerin hiçbirinin bölümlere göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bu sonuçlar öğretmen adaylarının AIDS'e yükladıkları duygusal semantik değerlerin bölümlere göre değişmediğini ifade etmektedir. Dolayısıyla AIDS'e yönelik

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

negatif tutum düşünüldüğünde öğretmen adaylarının kayıtlı oldukları sosyal veya fen bölümlerinin bu tutumlarında farklılık göstermesinde etkili olmadığı görülmektedir. Konuyla ilgili literatüre bakıldığında bu araştırma sonuçlarını destekleyen araştırmalara rastlanmaktadır (Altay, Gönener, Aygüt ve Kılıç, 2006). Diğer taraftan Özdemir, Feyzioğlu, Doğan, Baykan ve Baysal (2006) tarafından farklı fakülte öğrencilerinin katılımıyla yapılan araştırmada AIDS'e yönelik olarak tıp fakültesi öğrencilerinin diğer fakülte öğrencilerine göre daha pozitif tutum içinde olduklarını belirlemiştir.

Bireylerin ailelerinden sonra ilk sosyal etkileşime girdikleri toplumsal kurumlar okullardır ve okullar sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının başlangıcını oluşturmak için en uygun çevreler olarak tanımlanırlar (Tokuç ve Berberoğlu, 2007). Zaten bilginin yaşama geçirilmesi ve alışkanlık haline getirilmesi; kişisel temizlik alışkanlıkları, aile ortamı, yakın çevre ve son olarak okulda verilecek olan etkili bir eğitimle şekillenebilecektir (Doğan, Aktaş, Gitmez ve Ünsal, 2012). Bu bağlamda okullar, sağlıkla ilgili uygun davranışları amaçlayan girişimler için elverişli müdahale alanları olarak ortaya çıkmaktadır (Şişmek, Piyal, Tüzün, Çakmak, Turan ve Seyrek, 2010). Dolayısıyla bu ortamlarda en önemli görevler geleceğin öğretmenleri olan öğretmen adaylarına düşmektedir.

Sonuç olarak öğretmen adaylarının AIDS kavramına yükledikleri semantik tutumların oldukça katı ve negatif yönde olduğu belirlenmiştir. AIDS'e yüklenen anlamsal sıfatların *daima bulaşıcı, korkunç, ölüm, pis ve iğrenç* olarak belirtilmesi bunun oldukça anlamlı bir göstergesidir. Bireyin toplumda önemli olduğu düşünülen örtülü ve güdüleyici tepkileri, objelere ve sembollere olumlu veya olumsuz bir tepki gösterme durumu, sahip olduğu değerler dizgesine bağlı olarak bir simgeyi veya nesneyi iyi, kötü, yararlı, zararlı biçimleriyle algılama durumu, anlık davranışını belirleyen geçmiş deneyimlerinin özeti; dış dünyaya karşı güdüsel, algısal, duygusal ve bilişsel süreçlerinin örgütlenmesi tutum olarak değerlendirilmektedir (Tavşancıl, 2010). Bu tanım doğrultusunda öğretmen adaylarının AIDS'e yönelik güdüsel, algısal, bilişsel ve duygusal tepkilerinin yüksek düzeyde negatif yönde gelişmiş olduğu söylenebilir. Bu negatif tepkilerin bilinçli bir eğitimle daha bilinçli yönde değiştirilmesi en önemli hedeflerden biri olabildiği zaman konuya daha ön yargısızca bakılabilecektir.

Araştırmayla ilgili şu öneriler belirtilebilir:

* Eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarının AIDS ve AIDS'li hastalar kavramına yönelik bilinçli olarak farklı bakış açıları kazanabilecekleri dersler almaları sağlanabilir.

*Bu çalışma öğretmen adaylarının negatif tutumlarının nedenlerini belirlemeye yönelik olarak nitel araştırma yaklaşımıyla hazırlanabilir.

*AIDS'e yönelik semantik tutum ölçeği farklı öğretim kademelerinde öğrencilere uygulanarak sonuçlar elde edilebilir ve karşılaştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- AJZEN, I. ve FISHBEIN, M. (1977). Attitude-Behavior Relations: A Theoretical Analysis and Review of Empirical Research. *Psychological Bulletin*, 84, 888-918.
- AKANDE, S.O. (2009). Knowledge, Perception, and Attitudes of Library Personnel towards Preservation of Information Resources in Nigerian Federal University Libraries. *Library Philosophy and Practice (e-journal)*, 303.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

- ALTAY, B., GÖNENER, H.D., AYGUT, G. ve KILIÇ, A. (2006). Öğrenci Yurdunda Kalan Üniversite Öğrencilerinin AIDS Konusunda Bilgi Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi. *Türk HİV/AIDS dergisi*, 9 (4), 116-124.
- ANDERSON, L.W. (1988). Attitude Measurement: Attitudes and Their Measurement. In Keeves, J. P. (Ed.), *Educational Research Methodology and Measurement: An International Handbook* (pp. 227-256). New York: Pergamon Press.
- AVKAN-OĞUZ, V., GÜLMEZ, Ö., AYBAR, E., ATASOY, İ., YAPAR, N. ve YÜCE, A. (2006). Tıp Öğrencilerinin ve Sağlık Personelinin AIDS İle İlgili Bilgi, Tutum Ve Davranışları. *Klinik Dergisi*, 19, 52-55.
- AYRANCI, Ü. (2005). AIDS Knowledge and Attitudes in a Turkish Population: An Epidemiological Study. *BMC Public Health*, 5 (95), 1-10.
- BAGOZZI, R.P. ve BURNKRANT, R.E. (1985). Attitude Organization and Attitude-Behavior Relation: A Reply to Dillon and Kumar. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49 (1), 47-57.
- BEKTAS, H.A. ve KULAKAC, O. (2007). Knowledge and Attitudes of Nursing Students towards Patients Living with HIV/AIDS (PLHIV): A Turkish Perspective. *AIDS Care*, 19(7), 888-894.
- BLIWİSE, N.G., GRADE, M., IRİŞH, T.M. ve FİCARROTTO, T.C. (1991). Measuring Medical and Nursing Students' Attitudes toward AIDS. *Health Psychology*, 10, 289-295.
- BLOOM, S.B. (1979). *Human Characteristics and School Learning*. New York: McGraw-Hill.
- BROTMAN, J.S., MENSAH, F.M. ve LESKO, N. (2010). Urban High School Students' Learning about HIV/AIDS in Different Contexts. *Science Education*, 95 (1), 87-120.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- COHEN, L., MANİON, L. ve MORRİSON, K. (2000). *Research Methods in Education*. London New York: Routledge Falmer.
- COYNE, I. (1997). Sampling in Qualitative Research. Purposeful and Theoretical Sampling: Merging or Clear Boundaries? *Journal of Advanced Nursing*, 26 (3), 623-630.
- ÇİMEN, S., BAHAR, Z., ÖZTÜRK, C. ve BEKTAŞ, M. (2005). AIDS Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Zonguldak Sağlık Yüksekokulu Sağlık Eğitim Araştırma Dergisi*, 1(1), 1-11.
- DELOBELLE, P., RAWLİNSON, J.L., NTULİ, S., MALATSİ, I., DECOCK, R. ve DEPOORTER, A.M. (2009). HIV/AIDS Knowledge, Attitudes, Practices and Perceptions of Rural Nurses in South Africa. *Journal of Advanced Nursing*, 65(5), 1061-1073.
- DOĞAN, N., AKTAŞ, İ., GİTMEZ, F. ve ÜNSAL, A. (2012). Sağlık Yüksekokulu Yaz Okulu Öğrencilerinde Paraziter Hastalıklar Bilgi Düzeyi. *Kafkas Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi Dergisi*, 18 (Suppl-A), A71-A75.
- EKİN, G.U. (2014). Lise Öğrencilerinin HIV/AIDS İle İlgili Bilgi Düzeyi ve Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Bakırköy Tıp Dergisi*, 10 (1), 24-26.
- ERKUŞ, A. (2012). *Psikolojide Ölçme ve Ölçek Geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- FROMAN, R.D. ve OWEN, S.V. (1997). Further Validation of the AIDS Attitude Scale. *Research in Nursing and Health*, 20, 161-167.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

- FROMAN, R.D., OWEN, S.V. ve DAİSY, C. (1992). Development of a Measure of Attitude towards Persons with AIDS. *Image*, 24, 149-152.
- FUSİLİER, M.R. ve SİMPSON, P.M. (1995). AIDS Patients' Perceptions of Nursing Care Quality. *Journal of Health Care Marketing*, 15, 49-53.
- GAN' CZAK, M., BARSS, P., ALFARESİB, F., ALMAZROUEİC, S., MURADDADC, M. ve AL-MASKARİ, F. (2007). Break the Silence: HIV/AIDS Knowledge, Attitudes, and Educational Needs among Arab University Students in United Arab Emirates. *Journal of Adolescent Health*, 40 (2007), 572.e1-572.e8.
- GIVEN, L.M. (Ed.) (2008). *The Sage Encyclopedia of Qualitative Research Methods*. Sage: Thousand Oaks, CA, Vol.2, pp.697-698.
- GONZÁLEZ-RİVERA, M. ve BAUERMEİSTER, J.A. (2013). Children's Attitudes toward People with AIDS in Puerto Rico: Exploring Stigma through Drawings and Stories. *Qualitative Health Research*, 17 (2), 250-263.
- GREEN, C.J. (2007). HIV Infection and AIDS, In: Monahan, F.D., Sands, J.K., Neighbors, M., Marek, J.F., Green, C.J. (Eds.), *Phipps' Medical-Surgical Nursing: Health and Illness Perspectives* Mosby, St. Louis, Missouri, USA.
- GÜNEY, S. (2000). *Davranış Bilimleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- HASSAN, Z.M. ve WAHSHEH, M.A. (2011). Knowledge and Attitudes of Jordanian Nurses towards Patients with HIV/AIDS: Findings from a Nationwide Survey. *Issues in Mental Health Nursing*, 32, 774-784.
- İNCEOĞLU, M. (1993). *Tutum- Algı- İletişim*. Ankara: V Yayıncılık.
- KAĞITÇIBAŞI, C. (1999). *Yeni İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- KAĞITÇIBAŞI, C. (2010). *Günümüzde İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- KALİCHMAN, S.C., SİMBAYİ, L.C., JOOSTE, S. TOEFY, Y., CAİN, D., CHERRY, C. ve KAGEE, A. (2005). Development of a Brief Scale to Measure AIDS-Related Stigma in South Africa. *AIDS and Behavior*, 9 (2), 135-143.
- KARASAR, N. (2000). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- KAYA, E., AKILLI, M. ve SEZEK, F. (2010). Lise Öğrencilerinin HIV / AIDS Konusundaki Bilgi Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27 (2010), 139-145.
- KIYAN, M., CENGİZ, L. ve CENGİZ, T. (1993). Human Immune Deficiency Virus (HIV)'un Bulaşma Yolları ve AIDS'in Risk Grupları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Dergisi*, 10(1-2), 57-64.
- KOÇ, A. (2014). Klinikte Hemşirelerin AIDS Hastalarına Karşı Tutumları Nedir? *Anatolian Journal of Clinical Investigation*, 8(1), 28-32.
- KORKMAZ, H. (2001). Hizmet Öncesi Öğretmenlerin AIDS Eğitimine Yönelik Bilgi İhtiyaçlarının ve Bilgi Kaynaklarının İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 75-80.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

- LOHR, V.I. ve BUMMER, L.H. (1992). Assessing and Influencing Attitudes toward Water-Conserving Landscape. *HortTechnology*, 2 (2), 253-256.
- MASWONYA, E., MOJİ, K., AOYAGİ, K., YAHATA, Y., KUSANO, Y., NAGATA, K., IZUMİ, T. ve TAKEMOTO, T. (2000). Knowledge and Attitudes Towards AIDS Among Female College Students in Nagasaki, Japan. *Healthy Education Research Theory & Practice*, 15 (1), 5-11.
- MUTONYİ, H., NASHON, S. ve NIELSEN, W.S. (2010). Perceptual Influence of Ugandan Biology Students' Understanding of HIV/AIDS. *Research in Science Education*, 40, 573-588
- NWOKOCHA, A.R.C. ve NWAKOBY, B.A.N. (2002). Knowledge, Attitude, and Behavior of Secondary (High) School Students Concerning HIV/AIDS in Enugu, Nigeria, in the Year 2000. *Journal of Pediatric and Adolescent Gynecology*, 15, 93-96.
- OYEYEMİ, A., OYEYEMİ, B. ve BELLO, I. (2006). Caring for Patients Living with AIDS: Knowledge, Attitude and Global Level of Comfort. *Journal of Advanced Nursing*, 53 (2), 196-204.
- ÖZDEMİR, M., FEYZİOĞLU, B., DOĞAN, M., BAYKAN, M. ve BAYSAL, B. (2006). Üniversite Öğrencilerinin HIV/AIDS Hakkındaki Bilgi Düzeyi ve Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Türk HIV/AIDS dergisi*, 9 (1), 10-16.
- PİCKLES, D., KİNG, L. ve BELAN, I. (2012). Undergraduate Nursing Student's Attitudes towards Caring for People with HIV/AIDS. *Nurse Education Today*, 32 (2012), 15-20.
- REIS, C., HEİSLER, M., AMOWİTZ, L.L., MORELAND, R.S., MAFENİ, J.O., ANYAMELE, C. ve IACOPİNO, V. (2005). Discriminatory Attitudes and Practices by Health Workers toward Patients with HIV/AIDS in Nigeria. *PLoS Medicine*, www.plosmedicine.org, 2(8), 0743- 0752.
- RUSSEL, J. ve HOLLANDER, S. (1975). A Biology Attitude Scale. *The American Biology Teacher*, 37 (5), 270-273.
- SHİVELY, M., SMİTH, T.L., BORMANN, J. ve GİFFORD, A.L. (2002). Evaluating Self-Efficacy for HIV Disease Management Skills. *AIDS and Behavior*, 6(4), 371-379.
- ŞİŞMEK, Ç., PİYAL, B., TÜZÜN, H., ÇAKMAK, D., TURAN, H. ve SEYREK, V. (2010). Ankara İl Merkezindeki Bazı Lise Öğrencilerinde Kişisel Hijyen Davranışları. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 9 (5), 433-440.
- UNAIDS/WHO. AIDS Epidemic Update. 2012.
http://www.unAIDS.org/en/media/unAIDS/contentassets/documents/epidemiology/2012/gr2012/20121120_UNUNAI_Global_Report_2012_en.pdf
- TAN, X., PAN, J., ZHOU, D., WANG, C. ve XİE, C. (2007). HIV/AIDS Knowledge, Attitudes and Behaviors Assessment of Chinese Students: A Questionnaire Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 4(3), 248-253.
- TAVŞANCIL, E. (2010). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- TEMEL, M.K. ve ERTİN, H. (2013). HIV Pozitif Bireyin Topluma Entegrasyonu: Türkiye'de HIV/AIDS ve Sosyoetik Refleksiyonlar. *Yeni Üroloji Dergisi - The New Journal of Urology*, 8 (1), 50-54.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

- TEMİZ, G., BATMAZ, M., AKHAN, L.U., İLHAN, N., ÖZHAN, F. ve ÖZDİLLİ, K. (2005). Üniversite Öğrencilerin AIDS İle İlgili Bilgi ve Tutumları. *Üniversite ve Toplum dergisi*, 5 (4),1-14.
- TEZBAŞARAN, A. (1996). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*. Ankara: Türk Psikoloji Derneği Yayınları.
- TOKUÇ, B. ve BERBEROĞLU, U. (2007). Edirne Merkez İlçe İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerde Sağlığı Geliştirici Davranışlar. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 6 (6), 421-426.
- WEN, Y., WANG, H., ZHAO, C., YAO, Y., YE, D. ve JIANG, Z. (2011). Association of HIV Transmissions and Non-Transmission Knowledge with Negative Attitudes to HIV/AIDS. *Chinese Medical Journal*, 124 (4), 537-540.
- WILLIAMS, A.B., WANG, H., BURGESS, J., WU, C., GONG, Y. ve LI, Y. (2006). Effectiveness of an HIV/AIDS Educational Programme for Chinese Nurses. *Journal of Advanced Nursing*, 53 (6), 710-720.
- YIU, J.W., MAK, W.W.S., HO, W.S. ve Chui, Y.Y. (2010). Effectiveness of a Knowledge-Contact Program in Improving Nursings Tudents' Attitudes and Emotional Competence in Serving People Living with HIV/AIDS. *Social Science & Medicine*, 71(2010), 38-44.
- ZEREN, S.G., ALICI, D. ve AY, F. (2012). Nursing Students' Attitudes towards HIV/AIDS: Ağrı, Istanbul and Mersin Samples From Turkey. *Education In Medicine Journal*, 4(1), 74-85.
- ZOMETA, C.Z. (2004). Translation, Adaptation, and Validation of an Instrument to Evaluate HIV/AIDS Knowledge and Attitudes for Use with Salvadorian High School Students. (Unpublished doktrate thesis). University of South Florida. <http://scholarcommons.usf.edu/etd/1318>

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

